

**QORTI TAL-MAGISTRATI
(GHAWDEX) GURISDIZZJONI SUPERJURI**

**MAGISTRAT DR.
PAUL COPPINI**

Seduta tat-22 ta' Gunju, 2007

Citazzjoni Numru. 63/2002

Francesco u Ġuża konjuġi Falzon .

VS

Rita mart Joseph Garzia f'ismu u
Bħala mandatarju tal-imsiefra Grazia
Armla ta' Alfons Garzia ,

Maria mart Josephj Portelli ,

Terza armla ta' John Buttigieg ,

u

Margerita xebba Portelli .

Il-Qorti ,

Rat iċ-ċitazzjoni li permezz tagħha l-atturi, wara li
ppremettew:

Kopja Informali ta' Sentenza

Illi l-atturi għal aktar minn tlett snin irrendew diversi servigi, kuri u assistenzi lil Carmela Mizzi li mietet fit-26 ta' Marzu 2002 (Dokument "A") b'zewg testmenti – wiehed tat-tmax (12) ta' Mejju 1993 u l-iehor tat-tnejn (2) ta' Lulju 1996 (atti Nutar Paul George Pisani) – Dokument "B" u "C" ;

Illi dawn is-servigi, kuri u assistenzi kienu jikkonsistu fost l-oħrajn filli l-attriċi tiegħu ħsieb il-bżonnijiet kollha tagħha, fosthom tisjir, ikel, bżonnijiet mediċi, u xogħol iehor, kif jirriżulta f'aktar dettal waqt it-trattazzjoni ta' dina l-kawża ;
Illi dawn is-servigi, kuri u assistenzi kienu ta' entita' u natura tali li għandhom jiġu kkompensati ;

Illi ta' dawn is-servigi, kuri u assistenzi, l-atturi baqgħu ma ġewx ikkompensati minkejja li kien hemm il-wegħda tal-kompens da parti ta' l-istess Carmela Mizzi ;

Il-konvenuti odjerni huma l-eredi tal-mejta Carmela Mizzi u l-istess konvenuti għalkemm ġew interpellati sabiex jersqu bonarjament għal ħlas tal-istess kumpens, dawna baqgħu inadempjenti .

Talbu lill-konvenuti proprio et nomine jgħidu għaliex m'għandhiex din il-Qorti :

1. Tillikwida l-ammont ta' kumpens ġust dovut lill-atturi in linea ta' servigi, kuri u assistenzi rezi minnhom lill-mejta Carmela Mizzi .

2. Tikkundanna lill-konvenuti "in solidum" bejniethom sabiex iħallsu lill-atturi l-ammont ta' kumpens hekk likwidat .

Bl-ispejjeż, kompriżi dawk tal-ittra ufficjali tad-19 ta' Ġunju, 2002, u bl-ingunzjoni tal-istess konvenuti għas-subizzjoni li għaliha minn issa huma mħarrka .

Bl-imgħaxijiet ukoll skond il-liġi .

Rat id-dikjarazzjoni tal-fatti ta' l-atturi kkonfermata bil-ġurament ta' Josephine Falzon .

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat in-nota ta' l-eċċezzjonijiet tal-konvenuti proprio et nomine li eċċepew :

1. Illi t-talbiet attriċi huma nfondati fid-dritt u fil-fatt u dan stante illi mhux veru illi l-atturi Francesco u Guża konjuġi Falzon jew xi ħadd minnhom rrendew servigi, kuri jew assistenzi lil Carmela Mizzi li mietet fis-sitta u għoxrin (26) ta' Marzu elfejn u tnejn (2002) skond kif allegat minnhom ;

2. Illi mingħajr preġudizzju għas-suespost, anke jekk ġew reżi xi ftit servigi minn naha tal-atturi dawn ġew kumpensati għalihom b'mod adegwat stante illi huma ngħataw b'xejn fond fejn jirrisjedu mill-mejta Carmela Mizzi meta sfaw bla dar tar-residenza . Illi dan jikkumpensa kwalunkwe ftit servigi, jekk ngħataw, li setgħu saru mill-atturi lil Carmela Mizzi ;

Salvi eċċezzjonijiet ulterjuri fid-dritt u fil-fatt .

Rat id-dikjarazzjoni tal-fatti ta' l-istess konvenuti maħlufa minn Rita Garzia .

Rat il-verbali tax-xhieda mismugħa quddiem l-Assistent Gudizzjarju tagħha .

Rat in-nota ta' l-Osservazzjonijiet ta' l-atturi .

Rat l-atti l-oħra kollha tal-kawża, inklużi d-dokumenti esebiti .

Ikkunsidrat :

Illi permezz ta' din il-kawża, l-atturi qegħdin jitolbu l-likwidazzjoni tal-kumpens li jidhrilhom li ħaqqhom għal diversi servigi li huma jgħidu li rrendew lil ċerta Carmela Mizzi, illum mejta, matul diversi snin u partikolarment fl-aħħar snin ta' ħajjha . Jitolbu wkoll il-kundanna tal-konvenuti proprio et nomine, bħala eredi tagħha, għall-ħlas ta' l-ammont hekk likwidat . Il-konvenuti fin-nota ta' l-Osservazzjonijiet tagħhom, jiċċdu li l-atturi rrendew xi

serviġi lill-imsemmija Carmela Mizzi u fi kwalunkwe każ jikkontendu illi jekk għamlu xi ħaġa, ġia ġew adegwatament ikkumpensati, meta din ippermettilhom jirrisjedu fi proprjeta' tagħha fiż-żmien illi l-atturi kienu qed jerġgħu jibnu d-dar tagħhom .

Irriżulta mill-provi prodotti illi Carmela Mizzi, armla anzjana, kienet tgħix waħedha fir-residenza tagħha l-Qala . Ma kellhiex tfal u kienu ta' spiss imorru jżuruha l-ġirien u kulhadd jagħtiha daqqa t'id . Kienet ipprovduta bis-servizz ta' *helper* mid-dipartiment tal-kura ta' l-anzjani . Din kienet taħsilha l-ħwejjeġ u l-art u kienet tmur għal sagħtejn kuljum, tliet darbiet fil-ġimgħa . Għalkemm ma kienitx *bedridden*, Mizzi fl-aħħar snin ta' ħajjitha ma kienitx toħroġ mid-dar u kienet tiddependi mill-għajnuna ta' ħaddieħor għax-xiri tal-bżonnijiet tagħha . Fid-dar kienet timxi bl-għajnuna ta' *rest* bir-roti .

L-attriċi, li ma tiġi xejn minn Carmela Mizzi, imma kienet biss ġara tagħha, ssostni illi bdiet tirrendilha serviġi malli bintha, li kienet l-ewwel *helper* tagħha ma setgħetx tkompli taqdiha, u dan kien xi tliet snin u disa' xhur qabel mietet l-anzjana . Għall-bidu kienet tqabbadha taqlalha n-naxra tal-ħwejjeġ u xi affarijiet żgħar oħra . Biż-żmien pero' t-talbiet għall-assistenza bdew jiżdiedu, sakemm spiċċat toħdilha l-ikel kuljum u anke ddewilha ferita li kellha minħabba n-nuqqas ta' ċirkolazzjoni f'sieqha, tliet darbiet kuljum, u taħsilha persunitha tliet darbiet fil-ġimgħa, u in ġenerali tagħlilha l-faċendi l-oħra li ma kienitx tagħmel il-*helper* . Tkompli tghid li sporadikament għamlitilha wkoll servizzi oħra bħal li raqdet magħha xi għaxar darbiet, rranġatilha ħalli tieħu l-għajnuna medika mill-gvern, u meta kellha bżonn akkumpanjata l-isptar għall-kura u dan anke Malta, meta kellha *skin cancer* . L-attur ma jidhirx illi wettaq xi serviġi personalment, għajr illi kultant lil Mizzi kien joħdilha xi ħuta milli jkun qabad .

Il-konvenuti ppruvaw jimminimizzaw l-entita' tas-serviġi li l-attriċi rrendiet lil Carmela Mizzi, billi sostnew illi huma wkoll kienu jduru biha u anke għamlu żmien jibgħatu t-tfal tagħhom jorqdu magħha . Mandankollu, għalkemm qalu li Mizzi kienet għadha kapaċi ssajjar, ma setgħux jiċċdu illi l-

attriċi tassew rrendiet is-seviġi li qalet li wettqet, u partikolarment fis-sens li kienet l-attriċi biss li ntrigat biex iddewwi l-ferita li Mizzi kellha f'sieqha .

Teżisti ġurisprudenza vasta tal-Qrati tagħna fis-sens illi *omnia labor optat premium* u għalhekk ħadd m'għandu jiġi preżunt illi qed jirrendi serviġi gratwament u mingħajr intenzjoni ta' xi kumpens . Hekk per eżempju f'sentenza ta' din il-Qorti li tiġi ċċitata regolarment f'kawżi simili : “Giuseppa Spiteri vs Henry Micallef et.” (deċiża :5.3.1974) jingħad speċifikament illi :

“In tema legali l-ġurisprudenza tagħna hija konkordi fil-prinċipju li fil-każ ta' serviġi jista' jkun dovut kumpens anki jekk dan ma jkunx pattwit, meta mill-konkors taċ-ċirkostanzi jidher li l-ħlas hu dovut . Gie kemm-il darba ritenut li l-prestazzjoni gratwita m'għandhiex tkun preżunta, u l-intenzjoni li wieħed jirregala s-serviġi tiegħu u jirrinunzja għall-kumpens m'għandhiex tiġi faċilment akkolta . Hekk kwalunkwe serviġi jiġi ritenut prestat bi speranza ta' kumpens; (ara Balzan et vs Degiugio et : 23.2.1959, Vol. XLIII. II. 649 ; Axiaq vs Mifsud et. : 9.1.1952, Vol. XXXVI. III. 588 u l-ġurisprudenza hemm ikkwotata) . Dana għandu japplika b'mod speċjali fil-każ ta' serviġi hekk imsejġha 'di bassa lega' bħal ma huma l-ħasil tal-ħwejjeġ maħmuġa u faċendi tad-dar,”

Huwa evidenti illi ta' dak li rriżulta li għamlet l-attriċi ma' Carmela Mizzi fl-añħar snin ta' ħajjitha ħaqqa li tiġi kkumpensata . Il-konvenuti, kif ġia ngħad, isostnu illi Mizzi kienet pattiet għal dak li kienet qed tagħmel magħha l-attriċi, billi ppermettitilha toqgħod fi proprjeta' tagħha meta din kienet qegħda tikkostruwixxi d-dar tagħha . Huwa ammess illi l-atturi qatt ma ħallsu kera għaž-żmien li damu jokkupaw dan il-post ta' Mizzi, u allura wieħed irid jara jekk hux il-każ li din l-okkupazzjoni gratuwita għandhiex tittieħed in konsiderazzjoni fil-kalkolazzjoni ta' dak li huwa dovut lill-attriċi . L-attriċi tikkontendi illi hija marret toqgħod f'dan il-post għaliex Mizzi stess kienet talbitha biex tagħmel hekk ħalli tkun iżjed qrib tagħha, f'każ li jkollha bżonnha għal xi ħaġa . Irriżulta pero' mhux miċħud illi l-atturi wara li waqqgħu id-dar tagħhom, marru

joqgħodu ma' binthom . Imma minħabba xi tilwim li nqala' mar-raġel tagħha, ma xtaqux jibqgħu joqgħodu hemm, u allura l-post li offritilhom Mizzi kien ċertament ta' utilita' kbira għalihom, sew biex joqgħodu fih u anke sabiex iżommu l-għamara tagħhom, sakemm titlesta d-dar tagħhom . Huwa xieraq għalhekk illi din l-okkupazzjoni gratuwita għandha tittieħed in konsiderazzjoni fil-kalkolazzjoni tal-kumpens li għadu dovut lill-atturi .

Għalkemm l-attriċi ssostni illi hija bdiet iddur b'Carmela Mizzi sa minn tliet snin u disa' xhur qabel din mietet, ma jirriżultax preċiżament meta fil-fatt l-attriċi bdiet iddewwilha l-ferita ta' saqajha . Il-konvenuti jsostnu illi din il-ferita tfaċċat fl-aħħar sena tal-ħajja ta' Mizzi, u dwar dan ma ġewx ikkontradetti mill-atturi .

Tenut kont iċ-ċirkostanzi kollha tal-każ, tan-nuqqas ta' parentela ta' Mizzi ma' l-atturi, tal-kwalita' ta' servizzi reżi u tal-modalitajiet ta' ħlasijiet li jingħataw fiż-żmenijiet ta' illum għal dawn is-servizzi, l-Qorti hija tal-fehma illi rata ta' tliet liri maltin (Lm3) kuljum għandha tkun suffiċjenti għall-ewwel sentejn u disa' xhur, u rata ta' ħames liri (Lm5) kuljum għall-aħħar sena, meta l-attriċi flimkien max-xogħol l-ieħor, kienet ukoll tikkura l-ferita li Mizzi kellha f'sieqha . Dawn għalhekk iġibu :

(i) għall-ewwel sentejn u disa' xhur : $Lm3 \times 365 \times 2.75 = Lm3011.25$;

(ii) għall-aħħar sena : $Lm5 \times 365 = Lm1825$

Minn dan l-ammont pero' irid jitnaqqas l-użu temporanju li l-atturi għamlu mill-post li pprovditilhom Carmela Mizzi sakemm tlestiet id-dar tagħhom . Irriżulta mix-xhieda prodotta mill-konvenuti li din kienet tgħidilhom li kieku l-atturi kellha żżommilhom il-kera, kien ħaqqha ta' l-inqas tliet liri (Lm3) kuljum . Dan il-post kien jikkonsisti biss f'kamra kbira, kċina u toilet u għalhekk rata simili tidher illi għandha tkun suffiċjenti għall-użu li kienu qed jagħmlu minnu l-atturi . Mid-depożizzjoni ta' l-attriċi jirriżulta b'mod preċiż illi hi u żewġha damu joqgħodu f'dan il-post mit-8 ta'

Kopja Informali ta' Sentenza

Settembru 2001 sa s-27 ta' April 2002, u cioè' xahar wara li mietet Mizzi, u għalhekk b'kollox 231 ġurnata, li bir-rata ta' Lm3 kuljum iġibu total ta' : Lm693 .

B'hekk jiġi li l-ammont li qed jiġi likwidat għas-serviġi resi mill-atturi lid-decujus u li tagħhom għadhom ma ġewx ikkumpensati, huwa :

$Lm3011 + Lm1825 = Lm4836 - Lm693 = Lm4143$ (erbat elef mija tlieta u erbgħin lira maltija) .

Billi ma ġiex innegat illi l-konvenuti proprio et nomine huma kollha eredi tal-mejta Carmela Mizzi, dan l-ammont irid jiġihallas *in solidum* bejniethom .

Għal dawn il-motivi tiddeċidi l-kawża billi, tilqa' t-talbiet attriċi :

(i) tillikwida l-ammont ta' kumpens ġust dovut lill-atturi in linea ta' serviġi, kuri u assistenzi reżi lil Carmela Mizzi fis-somma ta' erbat elef mija tlieta u erbgħin lira maltija (Lm4143) ; u

(ii) tikkundanna lill-konvenuti proprio et nomine sabiex *in solidum* bejniethom iħallsu dan l-ammont lill-atturi .

Bl-ispejjeż kontra l-istess konvenuti proprio et nomine .

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----